

آیین‌نامه اجرایی قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال

وزیران عضو کمیسیون اقتصاد در جلسه مورخ ۱۵/۱۱/۱۳۸۶ بنا به پیشنهاد شماره ۷۲۳۶/۰۲۰ مورخ ۲/۳/۱۳۸۶ وزارت جهاد کشاورزی و به استناد ماده (۱۴) قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال - مصوب ۱۳۸۲ - و با رعایت تصویب نامه شماره ۱۶۴۰۸۲/ت/۳۷۳ هـ مورخ ۱۰/۱۰/۱۳۸۶ آیین نامه اجرایی قانون یادشده را به شرح زیر تصویب نمودند:

بخش اول - کلیات

ماده ۱-

در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح ذیل به کار می روند:

- ۱- قانون: قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۲۹/۴/۱۳۸۲ مجلس شورای اسلامی.
- ۲- مؤسسه: مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال.
- ۳- وزارت: وزارت جهاد کشاورزی.
- ۴- هیئت امنا: هیئت امنای سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی موضوع تبصره (۱) ماده (۲) قانون.
- ۵- سازمان: سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی.
- ۶- استانداردهای ملی: حداقل شاخص های فنی قابل قبول مزرعه، نهالستان، بذر یا نهال در محصولات مختلف که براساس قوانین و مقررات تعیین می شود.
- ۷- آزمایشگاه: واحد تعیین کیفیت و سلامت بذر و نهال که براساس این آیین نامه از مؤسسه مجوزهای لازم را برای فعالیت دریافت می نماید.
- ۸- رقم: گروهی از گیاهان که در پائین ترین رده شناخته شده گیاه شناسی بوده و دارای یکنواختی کافی، پایداری صفات و متمایز از گروه های مشابه دیگر باشند.
- ۹- ثبت: تأیید حق مالکیت معنوی و اعطای امتیاز انحصاری بهره برداری اقتصادی به اصلاح کننده رقم.
- ۱۰- به نژادگر: شخص حقیقی یا حقوقی که رقم گیاهی را برای اولین بار «اصلاح» و یا «کشف و بهبود بخشیده» باشد.
- ۱۱- هسته اولیه: ماده گیاهی عاری از بیماری با منشأ ژنتیکی مشخص که توسط به نژادگر تولید شده است.
- ۱۲- اصالت ژنتیکی: مشابهت صفات توارثی بذر و نهال تکثیر شده با رقم ثبت شده براساس استانداردهای طبقه مورد نظر.
- ۱۳- بذر: نوعی اندام گیاهی که برای تکثیر استفاده می شود.
- ۱۴- طبقات بذر: طبقات بذر شامل بذر به نژادگر، بذر پایه، بذر سوپرالیته، بذر مادری و بذر گواهی شده.
- ۱۵- بذر به نژادگر: بذر حاصل از رقمی که به طور مستقیم توسط به نژادگر تولید می شود و منبع اولیه بذر پایه می باشد.
- ۱۶- بذر پایه: از ازدیاد بذر به نژادگر به دست می آید و منبع بذر سوپرالیته محسوب می شود.
- ۱۷- بذر سوپرالیته: بذری که از تکثیر بذر پایه به دست می آید و منبع بذر مادری می باشد.
- ۱۸- بذر مادری: طبقه ای از بذر که برای تولید بذر گواهی شده به طور مستقیم استفاده می شود.
- ۱۹- بذر گواهی شده: طبقه ای از بذر که از بذر مادری و یا لاین های والدین حاصل شده است و دارای کلیه استانداردهای این طبقه باشد.
- ۲۰- مواد رویشی قابل تکثیر: هر نوع اندام گیاهی که به منظور تولید گیاه جدید با روش های تکثیر غیرجنسی مورد استفاده قرار می گیرد؛ از قبیل ریزوم، پیاز، غده، ریشه، جوانه، پاجوش، قلمه، ساقه و یا شاخه.
- ۲۱- نهال: ماده رویشی قابل تکثیر با منشأ سالم و اصیل.
- ۲۲- واحد تولید بذر: مزرعه ای که واجد شرایط فنی مورد تأیید مؤسسه برای تولید بذر باشد.

- ۲۳- نهالستان: واحدی که واجد شرایط فنی مورد تأیید مؤسسه برای تولید نهال باشد.
- ۲۴- تولیدکننده: شخص حقیقی یا حقوقی که مجوز تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر از مؤسسه دریافت نموده باشد.
- ۲۵- گواهی: تأیید مطابقت کیفیت و سلامت بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر با استانداردهای ملی توسط مؤسسه.
- ۲۶- شناسه: اطلاعاتی از قبیل نام و علامت تجاری تولیدکننده، شماره مجوز تولید، تاریخ و محل تولید، نام رقم، طبقه، مشخصات کیفی و کمی، شرایط نگهداری، شماره سری ظرف و رمزینه (بارکد) که بر روی نهال، ظرف بذر یا مواد رویشی قابل تکثیر نصب یا حک می‌شود.
- ۲۷- مجوز تولید: اجازه‌نامه تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر که توسط مؤسسه و طبق مقررات این آیین‌نامه صادر می‌شود.
- ۲۸- مجوز کنترل و نظارت: اجازه انجام امور نظارت و کنترل بر فرآیند تولید و فرآوری بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر که توسط مؤسسه به اشخاص حقیقی یا حقوقی ذی‌صلاح اعطا می‌شود.
- ۲۹- ظرف: جعبه، بطری، قوطی، بشکه، صندوق، بسته، کیسه، پاکت، لفاف یا هرگونه پوششی که واجد استانداردهای تعیین‌شده توسط مؤسسه بوده و مقدار مشخصی از بذر یا مواد رویشی قابل تکثیر در آن قرار داده شده باشد.
- ۳۰- تجزیه بذر: آزمون‌هایی که برای تعیین سطح خلوص فیزیکی، رطوبت، درصد جوانه‌زنی در شرایط کنترل‌شده ایده‌آل (قوه نامیه)، قدرت رویش بذر (بنیه) و تعیین میزان آلودگی به آفات و عوامل بیماری‌زا انجام می‌گیرد.
- ۳۱- مناطق مناسب: مناطقی که از نظر اقلیم، خاک، عدم وجود آفات و بیماری‌ها، ایزوله بودن منطقه و سایر شرایط با توجه به نوع برنامه تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر، مناسب و مورد تأیید مؤسسه باشد. عدم وجود آفات و بیماری‌های قرنطینه‌ای براساس نظر سازمان حفظ نباتات احراز خواهد شد.
- ۳۲- خلوص ژنتیکی: درصد مطابقت ویژگی‌های توارثی توده بذری با رقم موردنظر.
- ۳۳- خلوص فیزیکی: درصد وزنی بذر خالص از گونه موردنظر که در نمونه موجود باشد.
- ۳۴- بازرسی: نظارت بر مواردی از قبیل تأسیسات و تجهیزات، وسایل، ادوات و دستگاه‌ها، مواد گیاهی، اراضی و فعالیت‌های مرتبط با تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر و بررسی گزارش‌ها، توسط نمایندگان مؤسسه.
- ۳۵- مسؤول فنی: شخص حقیقی که دارای حداقل مدرک کارشناسی در رشته‌های مرتبط با بذر و نهال بوده و با اخذ مجوز از مؤسسه مسؤلیت امور فنی و اجرای دقیق ضوابط و دستورالعمل‌ها و رعایت استانداردهای موضوع این آیین‌نامه را بر عهده دارد.

بخش دوم - شرایط تولید بذر و نهال

ماده ۲-

متقاضیان تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر باید شخصاً واجد شرایط حرفه‌ای تعیین شده توسط مؤسسه باشند و یا نسبت به معرفی مسؤول فنی واجد شرایط اقدام نمایند.

ماده ۳-

مؤسسه موظف است شرایط متقاضیان تولید بذر، نهال، مواد رویشی قابل تکثیر و واحدهای تولیدی آنان را براساس اصول و ضوابط فنی مقرر بررسی نموده و در صورت احراز شرایط نسبت به صدور مجوز تولید اقدام نماید.

ماده ۴-

درخواست اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی تولید بذر، نهال و مواد رویشی قابل تکثیر باید حداکثر ظرف چهل و پنج روز از تاریخ دریافت درخواست توسط مؤسسه بررسی و در صورت احراز صلاحیت مجوزهای لازم صادر شود. در صورت عدم احراز صلاحیت و رد درخواست، دلایل رد آن باید به صورت کتبی ظرف مدت یادشده به متقاضی اعلام شود.

ماده ۵ -

تولیدکننده بذر یا نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر موظف است شماره مجوز تولید و نشانه مؤسسه را بر روی شناسه درج نماید.

ماده ۶ -

مسئولیت صحت کلیه اطلاعات درج شده بر روی شناسه بر عهده تولیدکننده می‌باشد و استفاده از شماره مجوز تولید و نشانه مؤسسه در هر حال رافع مسئولیت‌های حقوقی ناشی از عدم رعایت ضوابط و دستورالعمل‌های اعلامی مؤسسه توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی نبوده و با متخلفان طبق مفاد ماده (۷) قانون و سایر قوانین و مقررات مرتبط رفتار خواهد شد.

ماده ۷ -

تولیدکننده موظف است کلیه اصول فنی، استانداردها و دستورالعمل‌های مرتبط با تولید و تکثیر بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر را رعایت نماید.

ماده ۸ -

مجوزهای تولید بذر، نهال و مواد رویشی قابل تکثیر حسب نوع محصول برای مدت یک تا سه سال زراعی صادر می‌گردد. مؤسسه موظف است به منظور حصول اطمینان از مطابقت کیفیت و سلامت بذر، نهال و مواد رویشی قابل تکثیر با استانداردهای ملی، به طور مستمر از واحدهای اداری مجوز تولید بازدید نموده و در صورت احراز شرایط، مجوزهای صادرشده را برای مدت مشابه تمدید نماید.

ماده ۹ -

تولیدکننده موظف است براساس دستورالعمل‌های مؤسسه، امکان نمونه‌برداری از تمامی بذر، مواد رویشی قابل تکثیر و نهال تولیدی را برای نماینده مؤسسه فراهم کند.

ماده ۱۰ -

مؤسسه موظف است خلوص ژنتیکی و فیزیکی بذر، مواد رویشی قابل تکثیر و نهال تولیدی را با انجام آزمایش‌های کنترل کیفی تعیین نماید.

ماده ۱۱-

به منظور حصول اطمینان از کیفیت و سلامت بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر تولیدی، مؤسسه حسب مورد از آن‌ها نمونه برداری نموده و آزمایش‌های لازم را به عمل می‌آورد و چنانچه بذر یا نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر تولیدی واجد استانداردهای طبقه مورد نظر باشد، گواهی‌های لازم را برای نصب و حک شناسه صادر خواهد نمود.

ماده ۱۲-

چنانچه بذر تولیدی، واجد استانداردهای لازم برای طبقه‌ای که برای آن مجوز دریافت شده است، نباشد، تولیدکننده می‌تواند با اخذ مجوز از مؤسسه، بذر تولیدی را در طبقه‌ای پائین‌تر شناسه زده و عرضه نماید؛ مشروط بر اینکه واجد استانداردهای لازم برای چنین طبقه‌ای باشد.

ماده ۱۳-

کلیه تولیدکنندگان بذر، نهال و مواد رویشی قابل تکثیر موظفند شرایط لازم را جهت انجام بازرسی‌های ادواری و موردی نمایندگان مؤسسه از واحدهای تولیدی خود و نیز نمونه برداری از بذر، نهال و یا مواد رویشی قابل تکثیر فراهم نمایند.

ماده ۱۴-

در صورتی که مؤسسه در بازرسی‌های خود از واحدهای تولید بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر، موارد انحراف از ضوابط و دستورالعمل‌های موضوع این آیین‌نامه را مشاهده نماید، می‌تواند مجوز تولید واحدهای مذکور را معلق و یا لغو نماید.

تبصره -

در صورت امکان اصلاح موارد انحراف از ضوابط و دستورالعمل‌ها، مجوز معلق شده قابل اعاده خواهد بود.

ماده ۱۵-

ضوابط و روش‌های مربوط به تعیین خصوصیات کیفیت و سلامت بذر و نهال و اصالت ژنتیکی بذرهای گواهی شده باید مطابق با مقررات پذیرفته شده سازمان‌های تخصصی بین‌المللی یا استاندارد ملی از جمله اتحادیه بین‌المللی تجزیه بذر باشد.

ماده ۱۶-

مسئولیت رعایت شرایط نگهداری و اصول فنی مرتبط با کشت بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر توسط مصرف‌کننده، صرفاً بر عهده وی خواهد بود.

بخش سوم - شرایط نظارت و کنترل بذر و نهال

ماده ۱۷-

مؤسسه می‌تواند تمام یا بخشی از وظایف نظارت و کنترل بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر را براساس قراردادی که در آن شرایط نظارت و کنترل و مراحل فعالیت‌های مرتبط با نظارت و کنترل مشخص شده است، به متقاضیان حقیقی یا حقوقی واجد شرایط دارای مجوز نظارت و کنترل واگذار نماید. مؤسسه می‌تواند براساس تعرفه‌ای که به تصویب هیئت امنای می‌رسد، هزینه‌های مرتبط با مراحل مختلف اجرای قرارداد نظارت و کنترل را پرداخت نماید.

ماده ۱۸-

متقاضیان امر نظارت و کنترل بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر باید شخصاً واجد شرایط حرفه‌ای تعیین شده توسط مؤسسه باشند و یا نسبت به معرفی مسؤول فنی واجد شرایط اقدام نمایند.

ماده ۱۹-

متقاضیان نظارت و کنترل بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر باید برای هر محصول، مجوز جداگانه‌ای از مؤسسه دریافت نمایند.

ماده ۲۰-

درخواست اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی نظارت و کنترل بر تولید بذر، نهال و مواد رویشی قابل تکثیر باید حداکثر ظرف چهل و پنج روز از تاریخ دریافت درخواست توسط مؤسسه بررسی و در صورت احراز صلاحیت، مجوز لازم صادر شود. در صورت عدم احراز صلاحیت و رد درخواست، دلایل رد آن باید به صورت کتبی ظرف همین مدت به متقاضی اعلام شود.

ماده ۲۱-

مجوز نظارت و کنترل بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر برای فعالیت متقاضیان در سطوح ملی، منطقه‌ای یا استانی صادر می‌گردد. سطوح مذکور براساس صلاحیت و رتبه تعیین شده برای متقاضی مشخص خواهد شد.

ماده ۲۲-

مدت اعتبار مجوز نظارت و کنترل بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر حسب نوع محصول از یک تا دو سال خواهد بود. در صورتی که مؤسسه، موارد انحراف از ضوابط و دستورالعملهای موضوع این آیین نامه را مشاهده نماید، می تواند مجوزهای نظارت و کنترل را معلق و یا لغو نماید.

بخش چهارم - شناسایی مناطق مناسب تولید بذر و نهال

ماده ۲۳-

مؤسسه موظف است ضمن ارزیابی های فنی و علمی مستمر، مناطق مناسب تولید ارقام مختلف بذر و نهال را با رعایت مقررات قرنطینه شناسایی و معرفی نماید. مجوزهای تولید باید برای اجرا در مناطقی صادر شوند که قبلاً شناسایی و معرفی شده اند.

ماده ۲۴-

وزارت می تواند به منظور جلوگیری از اختلاط ژنتیکی و آفات و بیماری های گیاهی، کشت نباتات را در هر منطقه از کشور برای مدتی که ضروری بداند، ممنوع یا محدود سازد. با متخلفانی که ممنوعیت یا محدودیت مذکور را رعایت ننمایند، مطابق ماده (۷) قانون و نیز ماده (۱۰) قانون حفظ نباتات رفتار خواهد شد.

بخش پنجم - تسهیلات و حمایت از بخش خصوصی

ماده ۲۵-

مؤسسه موظف است ساز و کارهای لازم را برای تشویق و حمایت از توسعه فعالیت های بخش غیردولتی در زمینه اصلاح ارقام، تولید، تکثیر، فرآوری، کنترل و نظارت، عرضه و صادرات بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر تهیه نموده و برای تصویب به وزارت ارائه نماید.

ماده ۲۶-

وزارت به منظور توسعه فعالیت های بخش غیردولتی در جهت سرمایه گذاری در زمینه اصلاح ارقام، تولید، تکثیر، فرآوری، کنترل و نظارت، توزیع و صادرات بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر تسهیلات لازم را به اشخاصی که واجد صلاحیت های فنی لازم از سوی مؤسسه باشند، ارائه خواهد داد.

بخش ششم - صادرات و واردات بذر و نهال

ماده ۲۷-

صادرکنندگان و واردکنندگان بذر و نهال در مقیاس تجاری موظفند نسبت به اخذ مجوز صادرات یا واردات از وزارت اقدام نمایند. صدور مجوزهای مذکور موکول به اخذ گواهی از مؤسسه است.

ماده ۲۸-

واردکنندگان بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر موظفند درخواست خود را به انضمام اطلاعات مربوط به نوع بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر و مقدار آن به مؤسسه ارائه دهند تا مؤسسه پس از تطبیق و تشخیص تجاری یا غیرتجاری بودن و تأیید مطابقت کیفیت و سلامت آن با استانداردهای ملی، نسبت به صدور گواهی‌های مربوط اقدام نماید.

ماده ۲۹-

بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر وارداتی که با استانداردهای اعلام شده توسط مؤسسه منطبق نباشد، باید براساس نظر مؤسسه مرجوع یا معدوم شوند.

ماده ۳۰-

مؤسسه موظف است برای صدور گواهی‌های یادشده، نظر بانک‌های ژن گیاهی مربوط را در خصوص ممنوعیت یا اجازه خروج ذخائر ژنتیکی اخذ نماید.

ماده ۳۱-

صادرکننده باید مجوز کتبی را از صاحب امتیاز رقم ثبت شده یا قائم‌مقام قانونی وی برای صدور بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر موردنظر اخذ نماید.

ماده ۳۲-

در صورت اتخاذ سیاست‌های خاص در زمینه واردات بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر توسط وزارت، مؤسسه می‌تواند در اجرای وظایف کنترل و نظارت خود نسبت به اخذ تعهد محضری و تضمین مالی از واردکنندگان اقدام نماید.

ماده ۳۳-

واردکنندگان موظفند از فروشندگان خارجی تعهدات لازم را در زمینه اصالت ژنتیکی بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر اخذ نمایند تا در صورت عدم تطبیق، امکان جبران خسارات وارد شده توسط فروشندگان یاد شده وجود داشته باشد.

بخش هفتم - سایر مقررات

ماده ۳۴-

مؤسسه موظف است تعرفه‌های موضوع بند (ج) ماده (۶) قانون را پیشنهاد و جهت تصویب به هیئت امنا ارائه نماید.

ماده ۳۵-

مؤسسه می‌تواند تخصیص بخشی از درآمدهای اختصاصی خود را به منظور دستیابی به فناوری‌های جدید، بهره‌برداری از توانمندی‌های علمی موجود در عرصه ملی و بین‌المللی و آموزش، برای درج در بودجه سالانه، به هیئت امنا پیشنهاد نماید.

ماده ۳۶-

مؤسسه باید سالانه فهرستی از ارقام تأیید شده را در نشریه مؤسسه و روزنامه رسمی کشور منتشر نماید.

ماده ۳۷-

پایگاه اطلاعاتی حاوی دستورالعمل‌ها، ضوابط، استانداردها، مشخصات تولیدکنندگان و واردکنندگان بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر، گواهی‌های صادر شده و سایر مسائل مرتبط با این قانون توسط مؤسسه ایجاد و اطلاعات جمع‌آوری شده به روز نگهداری و منتشر خواهد شد.

ماده ۳۸-

دستورالعمل‌ها و ضوابط فنی مورد نیاز این آیین‌نامه توسط مؤسسه تهیه و ابلاغ می‌شود. دستورالعمل‌ها و ضوابط مذکور، فهرست مناطق مناسب تولید و نیز استانداردهای کیفیت و سلامت بذر، نهال یا مواد رویشی قابل تکثیر در نشریه مؤسسه منتشر و از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی به اطلاع عموم خواهد رسید.

ماده ۳۹-

مؤسسه موظف است گزارش سالانه عملکرد موضوع ماده (۱۳) قانون را به وزارت ارائه نماید.

[امضاء]

این تصویب‌نامه در تاریخ ۷/۱۲/۱۳۸۶ به تأیید مقام محترم ریاست جمهوری رسیده است.
معاون اول رئیس‌جمهور - پرویز داودی